

THE CONCEPT OF ECUMENISM

Claudia Crețu (Vașloban), PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: Nowadays, issues such as ecumenism, ecumenical movement, interreligious dialogue, ecumenical prayers or even ecumenical services are increasingly discussed. However, there are different views or positions pros and cons with respect to these acceptations. Ecumenism cannot be treated with indifference, it involves opening towards our fellow, this being achieved by accepting the dialogue and by accepting our fellow as dialogue partner.

Keywords: ecumenism, dialogue, opening, accepting, partners.

CONCEPTUL DE ECUMENISM

I. 1. Ecumenismul în secolul XX

„Paharul binecuvântării, pe care-l binecuvântăm, nu este, oare, împărtășirea cu sângele lui Hristos? Pâinea pe care o frângem nu este, oare, împărtășirea cu trupul lui Hristos? Că o pâine, un trup suntem cei mulți, căci toți ne împărtășim dintr-o pâine.” (Corinteni, 10, 16- 17)

Dacă unul este trupul și unul este sângele Mântuitorului, atunci una trebuie să fie și Biserica. Biserica întemeiată de Hristos este dumnezeiască, este una, căci unul este și Hristos, întemeietorul ei, și este veșnică, „este un trup și un Duh”, o Evanghelie și o Biserică: „Un Domn și o credință, un Botez, un Dumnezeu și Tatăl tuturor, care este peste toate și prin toate și întru toți” (Efeseni 4, 4- 6)¹.

În zilele noastre se vorbește din ce în ce mai mult despre ecumenism, mișcare ecumenică, dialog interconfesional, rugăciuni sau chiar slujbe ecumenice. Însă, referitor la ceea ce privește toate aceste accepțiuni, apar diferite opinii sau poziții pro dar și contra a tot ceea ce este legat de ecumenism.

Pozițiile pro ecumenism se regăsesc în locurile unde conviețuiesc oameni de diferite etnii. Păstorii lor trebuie să arate înțelegere unii față de ceilalți pentru a le putea transmite și păstoriiților încrederea și înțelegerea necesară pentru o mai bună conviețuire. Aceste fapte sunt transmise sau mai bine spus preluate mai departe, în ierarhii, pentru a ajunge la o posibilă „turmă” și la „un singur păstor”.

Însă nu peste tot se întâmplă acest lucru. Astfel apar și opinii contra ecumenismului. Cele mai vehemente idei împotriva acestuia se întâlnesc în rândul monahilor, care numesc ecumenismul ca fiind cea mai mare erezie a veacurilor.

Dacă stăm bine și ne gândim ambele poziții sunt de acceptat, pentru că fiecare o completează pe cealaltă. Dacă antiecumeniștii tind să se izoleze, acceptând ca fiind dreaptă doar calea pe care ei au ales-o, cei care sunt de partea ecumenismului pot cădea în altă extremă, cea a neclarității, neștiind exact de care parte vor să aparțină, sau care religie e cea mai potrivită.

¹ Protosinghel Ioanichie Bălan, „Călăuză ortodoxă în Biserică”, Sf. Mănăstire Sihăstria, 1992, pag .10

Astăzi nu se poate trăi fără dialog, acest lucru însemnând să trăim izolați. Astfel, putem spune că nu putem să nu fim ecumeniști, însă trebuie să căutăm să-l transformăm în ceva benefic pentru noi. Sensul ecumenismului este de a apăra viața oamenilor și chipul lui Dumnezeu care se află în fiecare om de pe planeta noastră.

Astfel, ecumenismul nu se poate trata cu indiferență, el presupune deschidere spre cel de lângă noi, aceasta realizându-se prin acceptarea dialogului și prin acceptarea aproapelui ca partener de dialog. Ne vom referi mai departe la diferitele accepțiuni ale ecumenismului pentru a-l înțelege mai bine.

I.2. Sensurile ecumenismului

Prin ecumenism putem înțelege universalitatea unui sinod al Bisericii creștine universale, adică existența unei singure Biserici creștine. Acest termen provine din gr. *Oikoumene*, ceea ce înseamnă „pământ locuit, lumea”. Termenul este folosit și pentru *mișcarea ecumenică*, ceea ce înseamnă totalitatea propunerilor, dar și acțiunile organizate pentru realizarea unităților creștine, în funcție de necesitățile Bisericilor.

Un prim sens al ecumenismului ar fi acela de încercarea tuturor confesiunilor creștine de a colabora pentru învățarea cuvântului Evangheliei și de a încerca înlăturarea ereticilor. Însă această încercare nu a avut un prea mare succes, începând chiar de la Marea Schismă, datorită faptului că fiecare confesiune lupta pentru propria identitate, și mai mult, lupta pentru o eventuală atragere a celor mai slabi.

Însă astăzi, cei care întradevăr au înțeles adevăratul sens al ecumenismului au realizat și faptul că acolo unde „sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo voi fi și eu”.(Matei 18, 20)

Un al doilea sens al ecumenismului l-ar putea reprezenta cunoașterea creștinilor aparținători diferitelor confesiuni. Această cunoaștere reciprocă ar putea duce la aplanarea sau chiar eliminarea diverselor conflicte între diversele confesiuni, ea putându-se realiza prin diferite activități la care pot participa reprezentanți ai acestora și care au ca scop rezolvarea de probleme morale și religioase.

Cel de-al treilea sens al ecumenismului ar putea fi colaborarea reprezentanților diverselor confesiuni pentru a soluționa probleme sociale. Reprezentanții Bisericilor au ajuns astăzi la concluzia că deosebirile ce există între ele, pe linie de mărturisire a credinței, să nu mai fie un act care mereu să producă tensiuni, ci să-și dorească să-și îndrepte activitatea spre un front cărora le este comun: sărăcia, abandonul școlar, avortul, abandonarea copiilor, fenomenul morții albe(drogurile) și multe alte probleme și provocări la care este supusă societatea umană astăzi.

I.3. Istoria mișcării ecumenice

Așa cum am arătat în capitolul anterior, termenul „ecumenism” este folosit și pentru a desemna „mișcarea ecumenică”. Aceasta „promovează refacerea unității văzute a Bisericilor divizate de-a lungul istoriei (din cauza factorilor teologici și neteologici), pe calea acordurilor

și dialogului teologic, a mărturisirii comune, a cooperării și asistenței reciproce interbisericești”².

Începutul mișcării ecumenice datează încă din secolul XVI, când confesiunile ieșite din Reforma secolului, încearcă să reia dialogul cu Bisericele istorice, tradiționale, însă, în forma ei actuală, mișcarea ecumenică ia naștere la Edinburg, în anul 1910.

Primele manifestări sub pecetea ecumenismului sunt: „*Viață și acțiune*” sau creștinismul practic, care urmărește cooperarea interbisericească în vederea promovării păcii și slujirii umanității. Inițiatorul ei a fost Nathan Söderblom, arhiepiscopul Bisericii Suediei; „*Credință și organizare*” sau creștinismul teologic, care urmărește găsirea unei baze teologice comune. Fondatorul ei a fost episcopul anglican american Charles Henry Brent; „*Consiliul internațional al misiunilor*” creat în 1921, care are în vedere coordonarea societăților misionare și unitatea mărturiei creștine în societate”³.

Din fuziunea celor trei mișcări a reieșit *Consiliul ecumenic al Bisericilor* care de-a lungul timpului a avut opt adunări generale la: Amsterdam, Evanston, New Delhi, Uppsala, Nairobi, Vancouver, Camberra, Harare. Acest Consiliul ecumenic bisericesc este instrumentul mișcării ecumenice prin care se descoperă comuniunea descoperită de Biserici în mișcare ecumenică.

Astfel, nu putem numi Consiliul Ecumenic al Bisericilor ca fiind o „supra- Biserică” și nici un context în care au loc dezbateri teologice. Bisericele din care este alcătuit Consiliul Ecumenic al Bisericilor (există 330 de Biserici membre, care provin din 145 de țări și care fac parte din toate confesiunile, tradițiile și culturile) fac parte dintr-o „comunitate conciliară” care acceptă și mărturisesc împreună un crez, denumit „bază”: „Consiliul Ecumenic al Bisericilor este o comuniune de Biserici care mărturisesc pe Domnul Iisus Hristos ca Dumnezeu și Mântuitor, după Scripturi, și, de aceea, caută să împlinească împreună chemarea lor spre mărirea unui singur Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt”, iar scopul acestui Consiliu este de a „chema Bisericele la unitate văzută într-o credință și într-o comuniune euharistică exprimată în cult și viață comună în Hristos și de a înainta spre unitate, ca astfel lumea să creadă.”⁴ Consiliul Ecumenic al Bisericilor acționează în favoarea refacerii unității văzute a credincioșilor pe mai multe planuri, și anume: în primul rând lucrează pe planul doctrinar, confesional, pentru că Bisericele au dobândit o separare, o diviziune în ceea ce privește formularea și interpretarea tradiției apostolice. Aceste diferențe și divergențe confesionale au făcut ca Bisericele să nu poată practica comuniunea euharistică reciprocă. Al doilea plan este cel misionar, diaconal și social, care are în vedere felul în care Bisericele transmit împreună Evanghelia lui Iisus Hristos, dar și modul în care ele participă la transformarea societății, din punct de vedere economic și politic. Acest lucru se referă la sprijinirea de către Consiliul Ecumenic al Bisericilor membre pentru a rezolva diverse probleme critice, naționale, dar și internaționale, ca: rasismul, violarea drepturilor omului, violența, refugiații, minoritățile, sinistrații. Soluțiile oferite de Consiliul Ecumenic al Bisericilor sunt pașnice, în ceea ce privește conflictele, promovând astfel pacea, dar și bunăstarea. Pentru Consiliu, solidaritatea Bisericilor nu este altceva decât un alt nume pentru unitatea văzută a acestora.

Acesta a mai fost numit și „o călătorie comună, spirituală spre unitatea văzută” sau „pelerinaj ecumenic”⁵, datorită faptului că acesta încurajează practicarea unității deja

² Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Tratat de teologie dogmatică și ecumenică*, Editura România Creștină, București, 1999. p. 243).

³ Idem, pag. 244

⁴ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1995, pag. 119.

⁵ Idem, pag.120

existente între creștini, acest lucru putându-se realiza prin rugăciuni și manifestări comune, reuniuni cu caracter spiritual.

Mitropolitul Antonie Plămădeală, cu referire la Consiliul Ecumenic, spunea că acesta și Mișcarea Ecumenică se organizează în funcție de ideile susținute de ecumenism, iar „în Consiliul Ecumenic, fiecare Biserică își păstrează identitatea intactă. E condiția *sine qua non* pe care o cer toți cei care i se afiliază. Fiecare vine și rămâne cu tezaurul său de dogme și tradiții și nu se lasă nici absorbit, nici reprezentat de Consiliu. Consiliul e doar un catalizator.”⁶

Existând și contestatari ai acestei mișcări, unul dintre aceștia afirma: „Curatul și adevăratul ecumenism se exprimă prin spiritul misionar al dorinței din toată inima și din tot sufletul de a aduce toată lumea la Ortodoxie”⁷.

I.4. Dimensiunile ecumenismului

Putem afirma că ecumenismul este de trei tipuri: ecumenism teologic, ecumenism laic și ecumenism spiritual.

Ecumenismul teologic este cel care se referă la dialogul între teologii diferitelor confesiuni creștine, adică dialogul între diferitele Biserici. Din acest tip de ecumenism fac parte toți care Îl invocă pe Dumnezeu în Treime și Îl mărturisesc pe

Iisus Hristos ca Domn și Mântuitor. În cadrul ecumenismului teologic se ridică o întrebare: ecumenismul ar putea sau nu rodi dacă îl legăm de eclesiologie? Un răspuns posibil ar putea fi: existența unei eclesiologii acceptate de toți creștinii ar duce probabil la înflorirea ecumenismului și la rezolvarea problemelor care se ivesc zilnic între reprezentanții diverselor religii.

Ecumenismul laic se referă la relația creștinilor folosită pentru a ajuta, prin activități diverse, la rezolvarea unor probleme ale oamenilor. Astfel, aici, se pune accentul pe felul cum creștinii se mobilizează în sprijinul omului și deci al omenirii. Nu putem da naștere unei lumi doar prin inovații tehnice și științifice, ceea ce dă viață unei lumi, civilizate mai ales, este credința în Dumnezeu, Cel care dă acestei lumi pace, dragoste și adevăr. Ecumenismul laic este cel care urmărește împăcarea Bisericilor.

Ecumenismul spiritual reprezintă transformarea interioară a omului. Această transformare interioară poate fi realizată doar printr-un singur mod și anume prin rugăciune. În cazul nostru vorbim de rugăciunea ecumenică. Aceasta reprezintă o întrunire a fraților și surorilor în Hristos, unde se mărturisește ceea ce se spune în Evanghelie, de către Evanghelistul Matei „Tatăl vostru unul este, Cel din ceruri”. Cu toate că fiecare își reprezintă propria religie, aceștia se roagă pentru unitate, cu toată speranța lor. Dar nu ne putem referi la rugăciunea ecumenică doar în sensul unei reuniuni a mai multor credincioși aparținători diferitelor religii, ci trebuie să ne referim și la rugăciunea individuală, la convorbirea individuală a omului cu Dumnezeu, în care trebuie să regăsim preocuparea pentru aproapele nostru indiferent cărei religii aparține. Astfel, putem spune că această rugăciune este jertfa pe care o poate aduce un om lui Dumnezeu Tatăl, prin Hristos Fiul, în Duhul Sfânt.

⁶ Antonie Plămădeală, *Cuvânt înainte* la P.I. David, „*Ecumenismul, factor de stabilitate în lumea de azi*”, Editura Gnosis, București, 1998, pag. XIII.

⁷ Patrik, Barnes, *Non-ortodocșii. Învățătură ortodoxă despre „creștinii” din afara Bisericii*, Editura Egumenița, Galați, 2007, pag. 163

I.5. Dialogul dintre ortodocși, catolici și protestanți

Dialogul interreligios se bazează pe rugăciune și nu pe un schimb de idei. El are în vedere reînnoirea modului prin care îți exprimi propria credință, numai că acest lucru presupune o gândire matură, o dorință de reîmpăcare și de unire într-un adevăr, dar și reînnoirea felului în care trăiești această credință.

Atunci când creștinii se roagă împreună, Hristos este în mijlocul lor, iar visul unei unități este tot mai aproape de a deveni realitate. Neînțelegerile dintre creștini pot fi înlăturate doar prin intermediul dialogului. Acesta este rezolvarea lor.

În ceea ce privește ecumenismul, pe plan mondial, avem trei mari religii care speră la unitatea într-un Hristos, și anume: ortodoxia, catolicismul și protestantismul.

Biserica Ortodoxă sau *Ortodoxia* reprezintă totalitatea Bisericilor locale, care mărturisesc aceeași credință apostolică, din punct de vedere dogmatic, care folosesc ritul bizantin, fiecare popor utilizându-l în limba proprie, din punct de vedere liturgic și care sunt autonome și autocefale, adică au conducători autohtoni și sinod propriu, din punct de vedere al organizării. Patriarhul de Constantinopol este cel care coordonează relațiile interortodoxe, consultându-se cu primații acestor Biserici.

Confesiunea sau *Biserica Romano-Catolică* este cea care a urmat tradiția apuseană de limbă latină, cu centru la Roma. Biserica Romano-Catolică are o conducere monarhică, piramidală, conducătorul ei fiind numit „Papă”, iar întregul cler este celibat.

Din romano-catolicism provine *Confesiunea protestantă* care cunoaște mai multe biserici ce se conduc după reformele inițiate de Martin Luther, Jean Calvin, Ulrich Zwingli, Henric al VIII-lea și John Wesley.

Ne putem întreba: de ce este împărțită Biserica lui Hristos în atâtea părți? Această separare a avut loc în anul 1054, la Marea Schismă, când Biserica Răsăriteană (Ortodoxă) s-a despărțit de Biserica Apuseană (Catolică).

Secolul XX a venit cu dorința de a reface unitatea Bisericii lui Hristos, cu dorința creștinilor de a se ruga împreună, de a vorbi fiecare despre credințele lor, cu referire la credința unică, ce exista înainte de Marea Schismă. De la această dorință a plecat și dialogul între ortodocși și catolici, numit dialogul dragostei, care mai târziu s-a transformat în dialog teologic (dialog oficial între cele două Biserici surori).

S-a hotărât ca în acest dialog teologic, mai întâi să se abordeze elementele care îi apropie sau care le sunt comune celor două Biserici și apoi punctele care le despart. La prima adunare a comisiei mixte de dialog primele probleme ridicate au fost cele ale primatului și infailibilitatea Papei, care este socotit ca fiind înlocuitorul lui Hristos pe pământ și problema uniaticismului sau a catolicilor de rit oriental cu care ortodocșii nu erau de acord.

Pe parcursul adunărilor au fost dezbătute și alte probleme care au dus la discuții aprinse între ortodocși și catolici. Dar ceea ce este important, este faptul că, de fiecare dată, s-a ajuns la un punct comun care reprezenta raza de speranță pentru adunarea următoare. Una din cele mai reprezentative adunări a fost cea de la Balamand, unde se află punctul de plecare spre depășirea problemei uniaticismului, pe care, deși romano-catolicii o resping, în unele enclitice papale este făcut elogiu acestei „uniri cu Roma”.

Dacă ne referim și la protestanți, aceștia, în materie de doctrină, se deosebesc destul de mult de ortodocși și romano-catolici. Aceștia susțin faptul că între natura omului și har nu există absolut nicio legătură, iar cei care se mântuie se mântuie datorită lui Dumnezeu, omul nu are nicio responsabilitate în mântuirea sa. Astfel se ajunge la predestinare, adică doar

oamenii predestinați ajung să se mântuie. Acesta este respinsă de Biserica Ortodoxă, iar Biserica Romano-Catolică i-a anatemizat pe toți care susțin acest lucru.

Concluzia la care s-a ajuns, în ceea ce privește dialogul teologic între cele trei Biserici, este că prin dialog, curaj și speranță toate problemele pot fi depășite.

I.6. Ecumenismul în Biserica Ortodoxă Română

Biserica Ortodoxă Română, în urma hotărârii Sfântului Sinod din 31 august 1961, intră în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, fapt deosebit de important pentru că dovedește că autoritatea bisericească își asumă responsabilitatea vis-à-vis de relațiile cu Consiliul Ecumenic, dar și pentru că se demonstrează libertatea Bisericii în ceea ce privește relațiile externe.

În perioada 1961- 1991, teologia și practică ecumenică au fost constante, în general, urmând perspectiva dată de cei doi patriarhi Justinian și Iustin. Fiecare din ei și-a marcat perioada cu accente specifice, în ceea ce privește elementele esențiale ale ecumenismului. Astfel, patriarhul Justinian și-a lăsat amprenta printr-un accent pastoral, contextual, pragmatic și istoric, accent care corespundea, de fapt, spiritului său.

Mișcarea ecumenică pentru patriarhul Justinian a fost un proces de deschidere și de reaşezare a Bisericilor față în față, de colaborare practică și actuală între Biserici despărțite de istorie, iar ecumenismul nu trebuia decât să ducă la un mod de viață deschis, care să susțină relațiile autentice de dreptate și pace între toți, să însuflețească și să alimenteze solidaritatea între oameni, între culturi și între popoare.

Patriarhul Iustin a marcat perioada sa de patriarhat printr-un accent eclesiologic, canonic. Astfel, atitudinea sa ecumenică a fost una mai exigentă dar și mai restrictivă. El cere a se fixa condițiile formale ale practicii ecumenice, printre care și respectarea libertății și eclesiologiei proprii fiecărei Biserici locale, experiențele ecumenice trebuind a fi acceptate cu discernământ, prin aplicare unor criterii specifice doctrinei Bisericii. Contextul eclesiologic în care are loc dialogul ecumenic era foarte important pentru patriarhul Iustin, astfel unitatea panortodoxă era mai importantă ca unitatea ecumenică.

Următorul patriarh, patriarhul Teoctist a păstrat principiile patriarhului Iustin, dar insistă asupra păstrării logicii și consecvenței între „dialogul teologic bilateral, dialogul multilateral și practica ecumenică locală”⁸.

Actualul patriarh, Prea Fericitul Daniel, spunea într-un interviu cu referire la ecumenism: „Eu mă autodefinesc ca un ortodox realist, nu ecumenist. Și anume, într-o lume pluralistă din punct de vedere confesional, religios, nu putem să promovăm Ortodoxia prin izolare, ci prin dialog, prin cooperare. Avem milioane de români ortodocși în afara granițelor țării, în țări majoritar catolice sau protestante. Ca atare, este inevitabil contactul și dialogul. Iar din perspectiva angajării noastre în mișcarea ecumenică, Biserica Ortodoxă Română nu este singură.

În această privință au fost multe hotărâri panortodoxe care recomandau dialogul și cooperare. Astfel, chiar dacă Biserica Rusă și Biserica Greacă, uneori par a fi mai reticente, sunt și ele angajate în mod oficial în dialogurile ecumenice internaționale, împreună cu Patriarhia Ecumenică.

⁸ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1995, pag. 124

Important este nu faptul de a fi ecumenic sau deschis, ci în ce măsură folosim dialogul și cooperarea pentru a pune în evidență valorile Ortodoxiei. Dacă noi folosim ecumenismul ca o șansă de a face cunoscută Ortodoxia, este benefic. Dacă ne pierdem însă identitatea, dacă ne dizolvăm atunci când dialogăm, desigur că acesta poate fi un pericol. De aceea, un ecumenism autentic în favoarea ortodocșilor poate să-l facă numai acela care e bine pregătit, care cunoaște valorile perene ale Ortodoxiei și, în același timp, cunoaște și care sunt punctele comune sau punctele divergente cu alte confesiuni”⁹.

Într-o lume plină de incertitudini, inegalități și asimetrii, avem o mărturie vie a modului în care se poate realiza un echilibru pe plan mental și duhovnicesc, pe care ne-o oferă părintele Nicolae Steinhardt, scriitorul evreu, care s-a convertit la Ortodoxie, botezat fiind în condiții incredibile în lagărul comunist.

Vom încerca în studiul de față să urmărim cum se regăsește și în ce măsură calea aleasă de acesta în drumul său către Hristos, în lucrările sale.

Bibliografie:

1. BARNES, Patrik, *Non-ortodocșii. Învățătură ortodoxă despre „creștinii” din afara Bisericii*, Editura Egumenița, Galați, 2007.
2. BĂLAN, Protosinghel Ioanichie, *„Călăuză ortodoxă în Biserică”*, Sf. Mănăstire Sihăstria, 1992.
3. BRIA, Pr. Prof. Dr. Ion, *Tratat de teologie dogmatică și ecumenică*, Editura România Creștină, București, 1999.
4. BRIA, Pr. Prof. Dr. Ion, *Ortodoxia în Europa*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1995.
5. MARGA, Irimie, *În dragoste și adevăr, Dialogul teologic oficial ortodoxo-catholic, de la Roodos la Balamand*, Editura Paralela 45, 2000.
6. PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Antonie, *Cuvânt înainte la P.I. David, „Ecumenismul, factor de stabilitate în lumea de azi”*, Editura Gnosis, București, 1998.

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development, as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.

---

⁹ <http://www.nistea.com/blog/index.php/2007/09/20/36-patriarhul-daniel-ma-consider-a-fi-un-ortodox-realist-fara-teama-de-dialog>